

E. V. D. T. O. M.
RATIO SANA

CAPTIVO GENTILIUM
LUMINE
Sive
INSUFFICIENTIA NA-
TURALIS RELIGIONIS
AD SALUTEM,
CONTRA INSANAM
EDOARDI HERBERTI
BARONIS ANGLI,

Quam
DISSERTATIONE PHILOSOPHICA
SUFFRAGANT & CELEBERRIMA FACULTATE
Ejusdem,
IN CONSPICUO MUSARUM AD AURAM LYCEO
PRÆSIDE

VIRO *AMPLISSIMO*
Dn. Mag. TORSTANO RUDEEN,
POESEOS PROFESSORE REGIO ET ORDI-
NARIO, PRÆCEPTORE AC PROMOTORE SUO
MAXIME DEVENERANDO.

PRO GRADU MAGISTERII
EJUSQUE PRIVILEGIIS CONSEQUENDIS.
SOBRIE PHILOSOPHANTUM EXAMINI
EA QVA PAR EST MODESTIA SUBMITTIT

JOHANNES TORPANDER,
AD DIEM X. NOVEMBRIS ANNI VERGENTIS
M DC XCIV.
HORIS ET LOCO CONSVENTIS.

SACRAE REGIE MAJESTATIS
MAGNAE FIDEI VIRO
PATRI IN CHRISTO

E.

DOMINO REVERENDISSIMO,

Dn. JOHANNI GEZELIO,

S. S. THEOL. DOCTORI CONSUMMATIO-
NIS DIOCESEOS ABOENSIS EPISCOPO
EMINENTISSIMO,

ACADEMIÆ PROCANCELLARIO AMPLISSIMO,
CONSISTORII PRÆSIDI CELEBERRIMO,

MÆCENATI ET PATRONO MEO BENIGNISSIMO,
VITAM ET QUÆVIS PROSPERA!



T REVERENDISSIME PATER, NOMINI Tuo
AMPLISSIMO, exilem hanc studiorum meorum
portionem dedicarem, eo sane non tam moris
suffragio, quam obsequii devoti hortamine potui
adduci; adeo ut mirari nihil subeat, TANTUM
me compellasse NOME, cui vota mea nunquam non debui.
Per GEZELIANUM illud NOMEN INCLYTUM, in Re-
verendissimo olim nunc in cœlis Beatissimo PARENTE tuo, quam
beniguitatem dum expertus, index non levis erit fatis illo suc-
cum-

cumbente, qvod sp̄es m̄ea insimul exspirasset, nisi in SECUNDO
GEZELIO, Gnato Paternæ benignitatis facile æmulo, eam
itidem erigi optarō contigisset. TE nomino hic Reverendissime
PATER, qui ut ad decora Paterna, raro zelo contendisti, ita ad
benignitatem; ex quo Clientes tam chari patris non deseris,
cum patrocinio ac tutamine illis benigne adesse non refugias.
Tantum qvidem in me non est instar, ut Celebratissimam il-
lam Reverendissime tuae Dignitatis benignitatem, quā (almo-
ita disponente cœlo) ego benē diu vixi fotus, digno deprædi-
cem elogio; illa enim cum mihi hactenus pro vita fuerit, in-
dies autem in erectionis spem illucescat, exspectationi & quod
sancte dico, verbis meis longe non potuit non superesse. Quid
ergo referam? nil nisi humiliæ mentis humilima hæc obse-
quia; & spero accepta fore, si qvibus eminentiam Dignitatis
accesserim, meliora non habeam. Interim pro MÆCENATE
Meo vota nuncupabo calida, velit Immortalis DEus Reverendissi-
mae Tuæ Dignitati cœlesti sua adesse gratia, quā vigeat Re-
verendissima Tua Dignitas in seros usque annos sospes! Protegat
imo Clementissimus DEus Reverendissimam Tuam Dignitatem,
ut patrocinio Tanti Nominis patrius Orbis illustretur, Publi-
ca salus promoveatur, & sacra Ecclesiæ Domus stabiliatur! Deni-
que Nobilissimam Familiam GEZELIANAM conservet Op-
timus DEus! qvo tutamine Tanti Parentis secundata, diu felix
perstet! Ego vero Reverendissima Tua Dignitatis patrocinio dum
munior, secundum animum opto, sint hæc diu mihi superstites
vices! sint fata perennia!! qvemadmodum, & ad halitum usqye
ultimum, cupio esse.

REVERENDISSIMÆ TUÆ DIGNITATIS.

Humilimus Cliens
JOHANNES TORPANDER,

ADMODUM REVERENDO
ET
AMPLISSIMO DOMINO,

Dn. D A V I D L U N D /

In celebriad auram Lyceo, Lingvarum Sacra-

rum Professori Regio & Ordinario, ut antehoc Rectori
Academie Magnifico, ita jam Facultatis Philosophicæ
Decano maxime spectabili, Consistorii Academicæ
Assessori Gravissimo,

Preceptoris ac Promotoris suo,

Nec non.

Per Quinqvennium hospiti indefesse Benigne,
Felicia fatuus!



Vanta in me AMPLISSIME Dn. PROFESSOR etiam tua
fuerint merita, non obscure significo, cum per quin-
qvennium fere, benignissimum tuum affectum, me
feliciter usurpare meminerim. Nec sane est, quod
ad vices has qualesunque me assurrerisse aliquan-
do credidcrim, nisi per eruditionem tam suspiciendi PRÆCEPTORIS,
nisi per indulgentiam tam benigni Hospitis. Eo exinde nomine
Amplissimam Tuam Dignitatem sic iusus eram compellare, ut me
Amplitudini Tua multa olim Getiamnum debere profesar, quæ
fiducia coram Amplissima Tua Dignitate, Per munus boce litera-
rium

rium tenuitatem hic meam calamo interprete quoque insinuo, quam
utut Dignitas Tua ferre non possit, interim favor feret. [Extan-
tiora quidem fateor, in pretium pr&stiti favoris Amplitudini Tuæ
debuissim munera, sed ut facile credat Amplissima Tua Dignitas
me si ampliora valuisem, devote pr&stiturum fuisse; Ita spes est
qua potui te benigne suscepturum. Atque pro decantatissimo illo fa-
vore, quo Amplissima Tua Dignitas, diutino benevolentie speci-
mine me est complexa, non possum non prater hoc munus, insuper
Amplitudini Tuæ me ipsum offerre, proporro secundum vota pro-
movendum, juvandumque. De quo ut ratam mibi facio spem, ita
pro incolmitate Amplissimæ Tuæ Dignitatis, vota fundere
non desnam, quo Amplissimæ Tuæ Dignitati secura contingat
prosperitas! Nomen autem Tuum perpetua per famam incre-
menta capiat. Interim vivas ac uigeas, DEo, Regi, ac Patriæ,
mibique egregie Benignus esse pergas!! Qui quoad vixero,
maneo,

AMPLISSIMÆ TUÆ DIGNITATIS,

Subjectus Servitor
JO. TORPANDER

Sopys

Zopyra Religionis Naturalis
Extenuatissima partim, partim occissima,
Contra defamati HOMINIS PONTIFICII flabra,
Cupientissimo Prytaneo nostro,
Sub exitum Vergentis Anni M. DC. XC. IV.
Cum offendiceret Electissimus, unusque de paucis Exsequentiissimus
Humanitatis, & Musis Conciliatissimus

JOHANNES TORPANDER;

adludebant Superi anagrammate
ANNI PANDE OS RHETOR,

Ad locum E/a, LXIII: 4.


Actenus opprobriis cum tot delassat Olympum,
Mundus inurbanus, nec scit in arte modum,
Alter aernali depositens tendine cœlos,
Alter inhumano cum vorvet ore Stygi;
Optavit Natura parens, ut præpete lapsu

Ludibrii fugeret tempus inane procul:
Æternaque basi renovatus surgeret annus,

Per ccelum nitidis actus ab axe rotis.
Cujus inoffenso flueret per tempora cursu

Lætitia & pacis foedere junctus honor.

Non dubitat Janus, geminato lumine nixum
Conversare caput mox ad utrumque polum:

Astra sui credens juris, sibi tempus & annos
Sufficere, alternasque ire redire vias.

Ne sicut hic clamat, qui circinat atria cœli,
Arbitrio nostro qvin decet ante frui.

Ecce e tenim studiis sumus his aliena locutj,
Qya mortale genus plus recreasse valent.

Exsurget quondam pacis gratissimus annus,
Et libertatis legibus ipse means.

Hunc occœcate rationis non capit umbra,
Nam sole exsculpi sub meliore cupid.

OS igitur primamque facem mage dapsilis ANNI
PANDE nomarchiâ RHETOR amate sacerâ!

Conscio dignantissimi Secreti
JO, RUNGIO Min, Ev, & Lect, Sch,



חָנָן

PSALM. III. v. 8.

MOMENTUM PRIMUM.

Primordia Religionis Gentilium Insinuans.

S. I.



Ongruit non male instituto nostro, priusquam expositioni præsentis Argumenti vacamus. Ut Membra ipsa Inscriptionis, ad feliciorē in suscepto opere progressam, justa sua interpretatione ac sensu explicemus. Itaque quod vocem GENTILIUM attinet, nomen illud ex mente D.D. Hoornbeck antiquum est, & à professionis amplitudine introductum, & illos olim præcipue feriebat, quos vel natione vel religione alienos à Civitate Isrælis infeliciar apostasia tenuit. vid. Cap. III. cit. Auct. Lib. de Conv. Ind. & Gent. pag. 11. Quid Scripturæ stilo denotarit hæc vox, prolixius haberi potest [ex D. D. J. A. Osiandro in Typ. Leg. Nat. th. V & VI. Hodie merito eo nomine veniunt illi omnes, qui cœlitus facto universalis vocationis beneficio, vel in feris suis erroribus ultrò obstupuerunt, vel oblatæ erectionis media contemtim habuerunt, qvorum cum primis LUMEN CAPTIVUM dixi, non quod hoc ipso partibus eorum faveam, qvi cœco audacia ducti, invincibilem dari in Natura, Divinæ Existentiæ Ignorantiam voluerunt, foret enim id absonum & in natura quam scriptura peregrinum; Neque enim hic in Vulgari sensu & indifferenti modo Vocem CAPTIVI accipio, ita namque nostro instituto, improprie admodum convenit, nisi sub eo velo, mentem juvare libuerit, quo de CAPTIVITATE statuta, seu quatenus æqvivalet Negationi Libertatis omnimodæ fuerit sermo. Captivatio autem potentiam non tol-

A

lit

lit sed eam tantummodo suspendit vel inhibet, quā solutā, non potest non arbitrium, ad obvios ferri actus. Id verò de Naturali acuminis privilegio in Gentilibus, (exerendi sese circa actus supernaturales) inferre, foret hereticum. Nostrum autem cum hāc vice fuerit, fervidos Naturalistā cujusdam impetus, humanioris Naturæ suffragio temperare, Rationi & Revelationi id congruum omniō reputavī, si immodicos hosce VIRI pruritus, qui à nutu sanioris Naturae (quin dicam verioris) immane quantum discrepent, sub veritate CAPTIVAREM, quo nomine LUMEN GENTILIUM CAPTIVUM simul dici, veritati non vidi non consonum. Qvod de LUMINE restat, Modernorum Philosophorum non pauci, utut Naturales Notitias egregle propugnasse videantur, vix eo tamen veniant ut congenitas eas agnoscere velint, omnem vero Naturæ vim, per ministerium sensuum, per rerum creatum aspectum, per discursum rationis incipere ac sese ordinare primum, multo nisu adstruunt. Non quidem negant, accessisse primitus intellectui suum Lumen, quo notiones rerum scibiles apprehendat, eo tamen nomine merito vapulant, quod connata illa perfectionis rudera, re ipsa à facultate intellectus secerni ac diversa esse pernegerent, nec nisi illo prævio, istorum dari in exercitio actus circa genuina Objecta concedant. Sed nos uti per normam instituti nostri omne in sanâ Ratio- ne præsidium querimus, ita dictamen ejus sequi, ac contra malignas aberrantium ingeniorum tricas citare, non tenemur modo, sed in fidem veri serio ac constanter monemur. Itaque si dari non possit, aliquis inclinationis vel instinctus actus, qui re ipsa aliud quid sit, vel præ-existentia naturæ, vel diversitate essentie ab intellectu, (per quem habitudo & proportio mediorum ad finem assequendum insuper declaratur) in sequela erit, non fore in natura sensuali, quoddam potentiam vel Naturalis vel vitalis exercitium, quod à naturâ ipsâ ac forma, ante sensus vel consuetudinis inductionem nudè emanarit, quibus anticipandis insidiis, Natura se non modo scuto præmunivit valido, verum et, jam focundâ vi speciminis fecus se habentis, abunde satis obvia est. Posita etenim Natura sensuali, datnr nudè à formâ & natura propensity ad congruos actus, in quibus est perceptio termini sub ratione boni cujusdam analogi in brutis, nondum obvio vel sensationis vel consuetudinis suffragio, atque illam necesse est anteire Notitiam quandam reflexam, ratione existentie propriæ in natura rationali, quā per rō esse, sibi ipsi est conscientia, & à natura ad infusi Luminis exercitium propen-

pendet; Neque enim ad phantasiam hic recurrere licet, quam ubique in gremio tenent, solertis Naturæ Diversores solliciti, quod enim illa supponit, vix nisi plus justo sensu luxurians hic inveniet. Quin itaque dari possit, in natura rationali, Notitia quædam Nativa, Divinitus impressa, communis omnibus, quæ per actum intellectus, non sit elicita, nec intuitu Creaturarum adventitia, sed ante omnem vel sensationem, vel intellectus operationem, cum ipsa vita transfusa, de eo sana ratione ambigere non licet. Sed ne cuspidem in propriam necem convertisse videar, prolixis testimoniis, pro nativo Lumine certare, ac in vadimonium ire ultro supersedeo, cum ita argumenti mei ratio facile constiterit, & scopi via circa quam inique procedunt tortuosa mortalium ingenia, etiam fuerit in expedito, meum autem erit cumprimis, hâc vice Deo T. O. M. cœpta mea feliciter secundante, procelloso NATURALISTÆ cujusdam instituto, ad intentionem Rationis convenientem, malaciam inducere, quod ut rite fiat, etiam tu Benevole LE-CTOR erga me & studia mea, favore ut cœpisti egregio continua, ex quo mihi sic pergere, tibiq; perpetuis officiis devinciri, perjucundum erit.

S. II.

■ Ndignum foret piis Christianorum institutis, circa Cultum Numinis Religiosum ea conferre, quæ integro illo Tractatu de RELIGIO-
NE GENTILIUM adduxit, vel per auguria prædictum, BA-
RO ille de Cherburij Anglus, EDOARDUS HERBERTUS, qui in-
tuitu erroris sui teterimi, quo in amplexum Salutis Gentilium toto
ruit sinu, recte a Musæo Naturalistæ cujusdam nomine salutatur, præ-
ter id enim, quod circa primordia in mentione occasionis torius
operis, ceu Cap. I. Circa RELIGIOSUM Gentilium cultum in genere
de quo Cap. II. Circa relationem cultus Idololatrici, de quo in se-
quioribus, subdole nimis sub pallio quasi Sacerdotum Gentilium Do-
gmata sua insinuet, adeo ut incertus quis maneat, cui auctoritati
Conjecturas ejus vindicarit, agit id insuper in citerioribus quatuor
Capitibus, ut quam egregie suis forsitan votis magis, quam naturæ cœ-
cæ ductu, Gentiles in Cœlum juvare potuerit, id indubia (utinam) veri-
tate demonstrat; Nimis autem vereor, ne dum per Baronem in cœlum
ascendant Gentes, Baro ipse per piis Christianorum mentes suis Con-
jecturis in cœnum descendat, Et ne videat nos Christianus ac Bene-
volus Lector hic umbras carpere, citare libet in antecessum ratam HER-
BERTO sententiam, de RELIGIONE & cultu Gentilium, quam circa

ea Icēm Cap. XIII. his describit verbis: *Negre dubium mibi est, quin e libro Natura edicti DEum summum tum agnoveriunt tum coluerint Gentiles Quemadmodum enim inquit: in operibus suis, lege omnibus patescat, ita etiam in illis colitur DEus.* Negre mitius quidem telam augurii sui exorditur; cuivis enī videre est, quem fucum animo Lectoris vel eo ipso facere tentet, quum per Cultum modo, modo per Agnitio-nem horribilem Idolomania speciem præferat. Notum est ex mente Clariss. Vossij (quam & hic approbando allegat Herbertus) Cultum Gentilem, in proprium, Symbolicum Et Mixtum distingui. Proprium dicit, quo Deus in seipso colitur. Symbolicus illi est, cum Deus summus in Sole, in Lunā, in Cœlo, in Elementis, ac cæteris Mundi partibus adoratur, & denique euna pro Mixto habet, quo Deus in Sole, Sol in igne, Ignis in flammā colitur; Quod de Mixto cultu verba sua heic interpretari non voluerit Herbertus claret facile, si allegata consulimus; de proprio ut nil excipiamus, ex Clarissimo vobis hoc allequi licet, ratione ejus huc non nisi inconsulte facere. Nam si proprio cultu Deus in se ipso colitur, frustra Cultus per opera ipsi adsequatur, primò n. inter se pugnant. Relinquitur ergo Baronem hæc de Symbolico accepisse cul-tu, quem nisi proprio parem faciat, nescio intentioni suæ quomodo vei satisiat, vel datum Gentilibus fidem ex ase liberare possit. Verum si hie bene conjectarim, Herbertus hoc nomine id agit, ut Nu-men in operibus suis coll debere, naturæ ductu elici non modo ostendat, sed etiam Idolomaniam Gentilem, sub eo velo, felicius excusa-tum iri. At in fraudem veritatis hæc indigne asseruntur, Naturæ qui-dem nos suas partes non eripimus, quas fibi ex præscripto Divini beneplaciti acceptas habet, dum communes de Deo conceptus suggesterit, enlumque & cæteras piè vivendi normas, secundum quas tranqvilli-tas conscientiæ haberri possit, aliquâ ratione dictitat, quo sensu etiam Apostolus; ne impietati sue ignorantiam prætenderent Gentiles, ad naturæ tribunal eos ablegat, ex quo sese ἀντολογίδες esse scirent, cum DEum non ut DEum glorificassent. Verum ex eo fidem Reve-la-tionibus præcludi debere, non nisi cum mentis ac animæ dispendio dicitur. Quid Natura, quum sui hic defectas conscia fuerit, mentem potius erigit, & manuducit ad Gratiam, & fidem, atquesic ad Re-velationem, adeo ut Tertuliani illud optimè huc faciat: Præmisit DEus Naturam Magistrum, submissurus est Prophetiam, quo facilius credas Prophetiæ Discipulus Naturæ. Lib. de Resurr. Carn. Utut proinde ope-re
teat

teat nos largiri per Naturæ Lumen edoceri nos, summum aliquod Numen esse, illudq; ut summum & Bonum fore venerandum, quod tamen ut aliquatenus per naturam patescit, ita nos contra natura evinci. Hoc vel illud Numen verum esse & non aliud, quomodo inepte Agnitionis vocem induxit, Numen istud hoc vel illo venerationis ritu coll debere, ut grato solum & non alio, quomodo audacter Deum per opera expedite colo Baro est professus, integrum nobis Christianis non erit conjectare, nam id ipsum fidei analogum non est, ceu in Refut. Lalemandet ostendit, Excell. D. D. Ofiander. Nalcimur enim spissa inquit caligine circumfusi, & profundissima cum ignorantia, quomodo ergo universali huic cognitioni, vere Ideæ platonicae (h.e. figmento) specialis illa de Deo inædificari potest? vid. Exerc. de Notit. Innat. Itaque indubiam licet hauc crepet veritatem Baro, vel forsan quod ita rata sua fuerint auguria, vel quod hic Bullingerum De Orig. Cult. DEI suis faventem partibus agnoverit, quo minus autem sana mens istum veritatis fucum improbet, nihil dubitare subit.

§. III.

Cum ita in meliorem intellectum Iusus æqvivocationis verborum fuerit explanatus, ac Novatoris maligna intentio verbo saltim significata, quo illius in conjecturis lapsum, nostrum vero in animadversione rationem & innocentiam eoram Benevolo Lectore declararemus, foret merito consequens, ut secundum partes eas sigillatim, quibus prænominatum Librum de RELIGIONE GENTILium descripsiterit, etiam censuram, ad minimum attentionem aliquam subfret. Quam vero prolixior hic fuerit in errando Baro, quanto uno hoc spectaculo simul ostendi queat; Magni insuper nominis Viri, in errores ejus digne passim sunt ante hoc investiti; mihi satis esse duxi, si ea que in CENSURA ejus eum ratione ne vulgaria quidem cerebella probant, viri a. eruditioris multæ & orthodoxias eximiz, (dum etiam minutias carpant) MONTES reputant, fidei Communis non tam, quam constituta rationis dictamine evictus, sub incudem jam jam revocarem. Ubi initio quidem benevolo Lectori id significare opus habeo, si mihi æque ac Heriberto libertas foret in conjecturis, nisi me omnia fallunt, par auguriis ejus facile sanctarem præfiguum. Verum jam, cum fabulae non sapiant, non conjecturæ expediant, sed una & sana Ratio, idem & unum loquatur, itaque ab illa deviare, mihi non modo

modo religio erit, verum etiam tenuitati ingenii mei arduum admodum, ex tot errorum nodis ac flexuris revocasse id, de quo conjecturæ Baronis, ne tantillum quidem habent NOBILE VERUM. Sed ut instituti lex id urget, præstat manum admoveare. Ea autem aggredi cum primis juvabit, circa quæ tanquam cardinem, omnis Conjectura vertatur, & qvibus tanquam centenis columnis, Ludibria illa Baronis suffulciantur, sub qvem cadent intuirum, Qvinque illi Religionis ARTICULI, qvos tanquam Notitias quasdam Catholicas à paganis selectos fuisse, ac ut veritates incontroverjas in foro eterno habitos, rite somniat. Ut autem Benevolo Lectori constent, hi cumprimis numerantur: I. Esse Deum summum II. coti debere. III. Virtutem esse præcipuam partem Cultus IV. Resipiscendum esse à peccatis. V. Dari premium vel panam tum in hâc vita, tum post hanc vitam. Verum merito, destitutus hic ventis Baro, remos adhibeat, & sub mitiori nota suum in conjecturis lapsum revocet, habitâ illius conscientia:

- - - - Miseras auximus ante vias

Sed quod dolendum erit deuterégav non à meivovw spectamus in arduo Barone naufragium, quippe ut Augur vatem omisit, cum telam hanc confictæ Religionis, non intermissa opera sed uno studio, dum disrupterit ORTHODOXUS ORBIS. LUTHERANA interea SANITAS, utut inter fumum & undam, tamen ultra pensum ac fatale decretum stetit, per auspicia divina constans. Sed quo ad instituta redire liceat, ARTICULOS istos à Barone excogitatos accuratiori tangemus limâ, quod ut fiat, libra cumprimis quidem eget Qvæstio: Num omnes hi ARTICULI notitiae sint communes, quos venditat Baro? fateor sibi quidem ita placere, sed ni fallor, domi conjecturam fecit. περὶ ταῦτα sane Φύσεως seu Primæ animæ intentiones (prout à Philosophis appellari solent,) communitate tam subjectiva quam relativa definiri debent, illâ quidem in ordine ad singula humanæ speciei individua, hâc vero in habitudine ad particulares consequentias omnes, Dixi consequentias, illæ enim ut homogeneam servant rationem cum ipsis Principiis insitis, quæ per anticipationem quandam exereitium eðrum prævertunt, ita sane non possunt aliunde, nisi ex illis solide deduci ac probari, nec nisi pari cum illis notione ac indole describi, adeo ut si de Principiis Communitas rite adfirmari possit, eam quoq; de conclusionibus prædicari debere certum est. Ut si videtur ARTICULI hi qvos citat Baro, consequentiarum habent rationem,

omnes

omnes enim speciali modo ad Religionem quadrant, & particulari cui-dam scopo congruunt, Principia vero, uti per se prima ac Summa sunt, ita universales eosque diversos conceptus ut plurimum tradunt, ex quibus variaz, & particulares demum consequentiaz diversimode fluant. Quanquam quidem secundum normam egregiam, ac aliqualem affinitatem, unum ex alio elici non repugnet, id tamen saepius obscure fit, ut locum Exemplum faciam ita ex Honesti appetitione, non statim ad Cultum Numinis deducor, ex adverso autera Principium hoc Nemo ledendus bene insinuat aliud, utut confuse; *Summum nunc cuique esse tribuendum*. Patet itaque ARTICULOS praedictos, Principii rationem subire debuisse, si illos ad tenorem eommunitatis alicuius enunciari alias oporteat, verum id præter Sibyllam nemo affirmabit, ceu fertur proverbio.

S. IV.

Esse autem Deum Summum juste quidem inter πεώτας Πτιβολάς, & primos animi conceptus numero, est enim ἀληθεία quam natura tam subjective, præciso exterioris patefactionis lumine, quam Objective, per visibilem intuitum manifestat. Utut autem illud sine fraude veritatis omnino concedi posset, circa ARTICULUM tamen de Cultu qui secundus ordine est, multi in eam declinant mentem etiam ex orthodoxis, Cultum Numinis obscurè sati per naturam patefcere, qvamvis enim detur attributorum qvorundam notitia, acquisita per visibilem machinæ hujus exterioris aspe-ctum, vix eo tamen penetrat nuditas intellectus, ut de lege illâ qva obstringamus DEO, si nobis in aeternum bene sit, expedite sapimus, præsupposita qvippe ignorantia conditionis nostræ, & status Spiritualis, omne quod de Numinе scimus, instar conjecturæ erit. Sed ne βαρζαζίζειν videar Baroni, ista lubens prætero, dum alios Tragoëdos provoco. Inferta tertio loco Virtutem esse præcipuum par-tem Cultus Divini. Erit & ille Articulus ad mentem Herberti, con-stans ac communis, qui se sponte & infallibiliter exerat à natura in Gentili, verum hæc gratis afferuntur. Instinctu quidem rationali, du-eimur in virtutem ut rem honestam, εἴσις qvippe est κατ' ὄρθον λέγων, loquente magno Aristotele, & sub illa Idea porrò erigimur ad affectuum cohibitionem, temperantiaz ac fortitudinis exercitium, ad officium DEO, parentibus, proximis, propinquis, & bene meritis debitum, in quo debilis aliquis pietatis lusus apparere quidem non ne-quit,

quit, sed quæ hæc norma Religiosi Cultus? qva in cōmunitate hæc vēritas demum fundetur? ulteriora enim stimulus ille non suggeret, quicquid vel hic curetum os Herberti effutierit, distat sancè dīs dīa pācōw hæc umbra, à verâ pietatis ratione, cum non tam ipsum exacte cultum ejusque rationem, quam sensum Cultus qualem cunque, summo Numini deferendi denotet. Ceu hic subtilissimè differit juxta morem. Plur. Rev. Dn. Mag. ANDREAS WANOCHIUS Sacr. S. Theolog. Professor in almâ nostrâ ordinarius, ac Celebratissimus Disquis Pract. p. spec. Cap. X. Sect. II. pag. 716. sed ne in hisce μελλοντιᾶv & nîmis cunctari videar, ad ulteriora gradum promoveo, & quidem ad Quartum Articulum, à Novatore confictum qui hiberas has nœrias, (ita n. merito cum D. Hieronymo nugas illas nominarim.) præfert. *Resipiscendum esse a peccatis.* Verbis fateor pius fatus Baro, claudicat interim intentio, Neque enim nos inficias imus, contestari in omnibus conscientiam de malefactis, qvæ doloribus puncta, urgeat resipiscentiam, meliorem mentem, patratorum detestationem, & in futurum consimilium fugam. consul. Excell. D. D. Osiander in Typ. Leg. Nat. perspicendum vero qualis ista sit resipiscencia, alia autem esse nequit, quam abstinentia quædam, ab externis actibus vitiiosis, sive consistit illa, in praxi contraria, actuum sive civiliter sive moraliter etiam honestorum, loquente alicubi Spanhemio. Atque in tantum quidem largior Propositionem istam comunem esse, quatenus sc. in animo excitat pudorem de turpiter gestis, & ex adverso naturalem amorem honestaris externæ, non statim vero ex eo licet inferre de Resipiscencia aliqua justâ, qvæ conversio ipsa hominis passiva ac spiritualis sit, & ex verbo tantum habetur, potuit enim illa naturâ Gentili nunquam revelari, multò minus, ex communi quædam notitiâ vulgaris esse, māre enim prius vitem tulerit. Existimat præterea notitiam peccati, omni Gentili contigisse, sed qvâ viâ qvæso! si vel sola imitatione in posteros serpsisset, quemadmodum Pelagianum sapit pus, nulla tamen hinc resultabit illatio; Non enim alia Religio, (ut hic quoque testimonio Acutissimi PASCALII utar:) nos de corruptione nostra aliquando eruditivit, nulla item Philosophica secta, præter Religionem illam quæ est Christiana, additque exemplari stilo: Nulle n'a done dit vray hoc est nulla igitur verum dixit vid. Cogit. ejus contr. Atheos. Cap. II. Religio autem quæ Christiana est, nititur verbo & Revelatione, ergo non nugis, Imo Apostolus ipse de se ut in nature foro

ro constituto fateut, se Peccatum non novisse, nisi ipsum hic Lex informasset; Non potest ergo non conjectura esse, quicquid hic affere Baro. Claudit denique thema Articulorum suorum isto quasi nodo: *Dari premium vel pœnam tum in hac vita tum post hanc vitam, cuius articuli notitia merito, juxta tenorem propositi Baronis universalitatis lege describeretur, fatemur cogitationes ex notitia facti, vel invicem se excusare vel defendere, verum si notitia præmii vel pœnæ erit tum in hâc tum in futura vita, non supponi tantum, sed in cognitione præcedere etiam debet, Consilium & observatio constans, de justa vita lege & regulâ, ex cujus observatione præmium, vel transgressione pœna haberi possit, ex animæ immortalitate procedit quidem in omnibus notitia vita ut sic, loquimur autem jam de Circumstantiis illis, quas vitam ipsam subsequi debent, quas Animalis Homo, neutiquam percipere satis potuit, non enim id vidit oculus, nec audivit auris, verum hæc optime dilui possunt, ex illis quæ supra diximus,*

§. V.

UT vero hisce diutius immoremnr, nequit nos & illud non' movere, quod Articulos hos in numero impari Baro habeat, quasi Naturalis Religio in plures, eosque pariter necessarios Articulos non pateat? quæ prior quælo præcepti alicujus justi circa Religionem portio erit, quam illa quæ debitum erga Auctorem amorem insinuat? nihil enim æquum magis quam Numen optimum diligere, ac summum venerari, quod ut reciproca nos complectatur gratia votis incumbendum erit, id vero præclarior non efficitur quam per *Orationem* devotam qua bona expetimus, & pro acceptis dicimus gratias, mala itidem à nobis averti desideramus, & de aversis læti sumus. Horum itaque meminisse, ipsi fuisset peropus, nisi dcreis forsan & calcaribus Cœlum subjici existimat. Qualis enim Religio illa, & quæ ejus veritas? si naturæ nostræ rationem non habeat, adeo enim necessitat ejus cognitio, ut certe ubi sana erit Religio sana virtus & sana hominis conditio, ibi ejus neglectus non nisi cum dispendio omnimodo aderit. Ut Religionem Gentilium hic tangam, ad rugas sane & opiniones vulgi applicata est, quæ exteriora tantum lambit nec unquam de interiori veritate sapit. Si inferre quidem vellem ad nutum Baronis, Religionem illam quæ spectat rationem solam, magis accommodatam esse ingenio eruditorum, qualis ergo tudiiori vulgo decerneretur? fateor sic nos vel sola injuria condemnari, de quo etiam sibi metuere opus habet Baro, eum

justo Liberalior salutis fuerit hic dispensator. Illa autem nequit non vera Religio esse, quæ omnium ingenio applicari potest, consistens in externo cultu ac internâ sapientia, loquente Pascasio, ista etenim vulgares ad interiora illa elevat, stultam vero sapientiam ad exteriora deprimit; ut quidem videtur, existimat hic Baro Cultus sui iustatione, veram Religionem in DEISMO quodam, sive Æterni Numinis qualicunque Cultu solummodo consistere, ita & ille ad morem impiorum sane ludit, sed longe lateque distat hæc mens à vero, nam non aliter hæc *leges veræ* & solemnitates, à verâ Religione abhorrent, quam Atheismus ipse, exesse itaque scopo Novatoris non quadrant recensiti Articuli nam ut & hoc addam: *Omnia rerum Commercia eo fine institui debent, ut religionem non extollant modo, sed etiam confirmant, imo ipsas presumtiones mentis in homine eo dirigi oportet, quod maxime ad religionem ipsam accedant, adeo ut hæc sola Centrum sit, quod omnia amicè ambiant, ac respiciant, consulatur hic alterius D. D. Musæus*, qui has ineptias ex professo solide confutavit.

S. VI.

SI Constitutionem Articulorum horum ultra arguam, ex intento Baronis illi non in se modo (quod proxime supra refutavimus) verum etiam (quod ne oculatae quidem manus capient) in ordine ad salutem, sufficientiâ omnimoda affluent, ita ut Revelatione aliqua, ne illa quidem quæ ex Sacro Codice habetur & Christianæ Religionis Principium est, opus sit, sed de-hoc prolixior sane conserenda lis est. Non quidem obscure aliquando significabat Baro quam illam ὑπὲρ ἀνθρώπων δύναμιν καὶ συνεγγείαν (ceu Coelestem illam gratiam verbo DEI inditam & innatam describit Eusebius, Lib. III. de Demonst. Evang. Cap. VII.) crasso & corrupto Philosophandi ritu, inter NOTITIAS COMMUNES, & actiones illis innixas impie coarctat, id impensis per eam perfici contentus; ac insolito medo affici, quod natura remissius incoavit ac consveto sensu indidit, Neque his *ἀπαρτὰ ἐκτὰ* absolvit, populator ille Gratia, etiam Naturam Rationemque Gratia præponit, eamque Fidei normam, ac Regulam Mysteriorum omnium constituit, ita perditissimus ille Consiliorum Dei violator totâ hic debacchatur pagina. Imo ut ad id ipsum deveniamus. Mensem humanam Notitiis Communibus instructam quovis seculo vel Regione, eo usque sapere posuisse assertit ut Quinque bisce Articulis (de quibus sc. in superioribus) solummodo insisteret, Quid ergo restat Naturalistæ, nisi ut eas

eas ad salutem fateatur sufficere, quemadmodum & egregie visus est
 insanire, verbis his alicubi; Quinque hos Articulos, bonos ac Catholicos
 unusquisque procul dubio fatebitur, ad salutem tamen eternam com-
 parandam, non sufficere perhibebunt nonnulli? (imo sani omnes) ceterū qui ita
 locutus fuerit, na ille quidem audax, nedum sevum & temerarium effa-
 tum mea sententia protulerit, cum nulli satis explorata sint iudicia Di-
 vina. Sed capiat destructa rationis mancipium, neminem se magis
 propalasse Oculta illa DEi Judicia, ea enim sibi visus est satis pro-
 didisse, cum ultra Cultum communibus Rationibus substructum, ad
 salutem nostram nihil amplius a Deo reqviri afferat, ex quo
 fonte & pestilens illud scatet virus, in qualibet Religione dari sufficien-
 tiā ad salutem media, ille enim fatalis error æque facile adstruitur quam
 probat universalis Consensus, dari communes istas Notitias in quali-
 bet Religione, ultra quas Naturalista nihil postulari vult. Ecclesia
 equidem Christiana hodie eum in varias sectas pateat, annon pericu-
 losum esset, in illorum qualibet, sufficientia ponere Media ad salu-
 tem, cum tamen secum invicem pugnat; UNUS DEus est, una sa-
 lus per DEum, ac cum haec sint simplicissima, una proinde ac sim-
 plici via patent, ille in debitum Cultum, haec in ληψιν & acceptio-
 nem. Flammam non æque excitat, qui aquam, quam qui sulphur ad-
 habet, ita sane limæ æterni DEi judicij, non omnes congruent machi-
 nae. Neque vero Causam insufficientiæ eam venditamus, quod quis plus
 justo credat, minus justo perficiat, ceu somniant Baro, nihil enim
 perfectioni nostræ adscribimus, sed in solâ fiduciali recumbentia in
 cruentum servatoris meritum, justificari nos gratis credimus, cum ex-
 tra Gratiam, foetida ira vasa sumus. Illa ergo amplectenda foret Religio
 quæ nos natura despiciui subesse ostendat, imo quæ Naturæ ac Ratio-
 ni ipsi ea sc. facie quæ jam appareat, obniti videatur. Distinguunt
 quidem Theologi nostri Articulos vera Religionis in puros & Mixtos;
 quorum illi ex nuda Revelatione, hi verò præterea ex Lumine Na-
 turæ innotescant, per hos autem sequiores, non NOTITIAS Com-
 munes sed ipsa πιστα, nobis in verbo Dei revelata intelligunt, in tan-
 tum enim creduntur in quantum ex Revelatione constant, leg. B. D.
 Koenigz Theol. Posit. Acroam. Ut uero Momentum præcipuum
 Christianæ Fidei est Scripturam Canonicam V; & N. T. esse verbum
 Dei, adeoque quicquid vel afferit vel præcipit, DEum per ipsam asse-
 rere, vel præcipere, ita cum nobis sub corruptione constitutis evidens

non sit, DEum per Scripturam loqui, Gratia opus est, quæ defectum evidentiæ supplet, faciatque Evangelio tanquam verbo Dei, non minus certò adsentiri, quam si loquentem DEum audiremus, ceu loquitur D. D. Musæus. Tantum vero de Articulis.

§. VII.

DE Causis proficiui istius acuminis in Gentilibus elevandi seso ad sublimia ut hæc quoque occasione agamus, præter Congesta placa- cta aliorum Philosophorum, taèm ipse fert de hisce conjectu- ram Baro: Quapropter de Deo summo Gentilium sub Attributis Opti- mi & Maximi agnito, ad Cultum ejus accedimus, Neque enim Difficilis, ex hisce Principiis erat transitus ad Cultum cui enim potius quam omni- um Maximo Reverentiam, cui potius quam omnium optimo amorem im- penderit quispiam, verum hæc de objectiva notitia concedere facile est, addit vero insuper: Qvis tandem alium quam ex Reverentia & amore Dei Cultum præstantiorem, vel magis legitimum & rationalem ostende- rit. Non obscure hic quidem audaciam suam significat Augur exi- mius, & si quid recte sapio, ad illam maxime sententiam propendet, internos ac spirituales motus, naturæ vi elicere posse, atque ita eadem cum Ampsingio laborat scabie, qui igniculos supernaturalis gratiæ, in homine post lapsum residuos asseruit, sed præter id quod Sacrarum Pandectarum auctoritate, ac iudicio Augustinæ confessionis iste error dudum coatus ac confutatus fuerit, libet eum nihiloscius ad li- mam recte rationis hic revocare, quod ne sine ansa fieri videatur, scrupulum offensionis nequeunt non injicere, postrema illa No- vatoris verba, ubi de Reverentia & amore differit, qvos eximios motus notitiam attributorum optimi & maximi necessario subseqvi, contendit, nec dari Cultum magis legitimum eo, qvi per hos perficiatur. Utnt vero Natura ex se, exteriora, ac rudiora quædam sche- mata præstat, illa tamen umbras rationem habent, in ordine ad motus istos perfectos ac interiores, qvos nequitq; de se Natura nudè efficit, teste Augustino III. Hypognost. Id ut facilius ostendatur, & crassus iste Pelagianismus evitetur. Distinguendum esse cum primis duxi, inter qualesunque veritatis, & in Civilem honestatem propenden- tes. prædictas, quæmodo humana voluntas aliquam libertatem habet, ad

civilem

civilem justitiam efficiendam & inter igniculos supernaturalis Gratia
 salutariter se elevari ad Deum, ita miserrimo homini successi
 Nycticoracis oculus ad solem intuendum, nec semen ad Cœlestia
 culminans, sed lappæ tribulique vitiorum, ceu loquitur. Exe: D. D.
 Ostander Exere. II. de Lum. Nat. atque sic nullatenus ex se ele vi
 habet Animalis homo, efficienda Justitia Dei quæ Spiritualis est, i-
 mo interiores illos Spiritus motus non intelligit, nedum efficit, Istius
 modi exinde igniculos in homine residuos qui supponit, quæ Spi-
 ritus & fidei sunt, naturæ vel certe Enthusiastico raptui tribuit; &
 quamvis hic Baro verbis non exesse crudelis fuerit, interim si fu-
 roris sui intentionem attendas, vel ea ratione crudelissimus erit, quip-
 pe cui pro viribus est incumbendum, ut ex' naturali perfectione, Si-
 vel eo nomine imaginis destructio spemta, rudera, & mutila illa Li-
 neamenta designarem; Gentilis ac animalis hominis salutem procu-
 ret, ex quo quidquid in homine supponit, Spiritualis efficacia donum
 habere, aut firmiter statuet, aut intentione sua excidet. Attributum
 Optimi & Maximi quod attinet, fatendum quidem erit, ubi natura me de
 Numine aliquo summo erudierit totius hujus visibilis machinae structore
 artificie, & omnium quæ sunt dispensatore solerti, insimul etiam sub-
 innuere eam, ex immensa potentia, quâ in tam vasto Æquatoris gyro
 conspicitur, ex singulari sapientia, quâ ita cuncta suo ordine disponit,
 idem Numen non vile & abiectum, sed præstans & eximum esse,
 adeoque id in adultis longa inductione confirmari, ex quo non facile
 est negare istorum dari in Gentili homine Attributorum notitiam, ceu
 Elogium de Deo celebratum omnibus hominibus, dicente D. D. Horn-
 beck. Quod attinet consequentiam ex notitia sc. horum attributo-
 rum, Gentiles confessim ad Legitimum Numini s Cultum deduci, larga
 hæc nimis Novatoris promissa dico, incumbit evidem concedere Le-
 gitimum Numinis Cultum, in Reverentia & Amore situm esse, ut in-
 teriores ac spirituales cordis motus sunt, demonstrat autem in anteces-
 sum Baro dari motus istos intentioni DEI sufficienes in Gentilibus,
 & ambas utique concedemus, sed uti id ex se facile nequit, ita egre-
 gius suis institutis eo minus fides erit, quo suæ cause aut tardior au-
 infirmior Promotor est.

MOMENTUM SECUNDUM

Ipsum Cultus objectum astruens

S. I.



Um de OBJECTO Cultus hujus Religiosi Novato-
ri sermo est, ut tutoirem sibi sternat errandi viam, Calli-
dum Sacerdotum genus eo nomine reprehendit, quod
non satis habuerint, unum tantum in hac rerum univer-
sitate constitui DEum, sed è re sua esse duxerint, alios huic
Summo Numini adjungere Deos, vid. CAP. XVI. cit. Lib, verum sine
omni dubio, hæc Conjectura est, quæ nihil minus quam ex æquo ferit
ipso Sacerdotes, & licet illos hoc fecisse perhibeat eo fine, ut uberior
stipendium, ex variis ritibus, ceremoniis, & religionum Sacris sibi ac-
cederet, Vera nihiloseius falsis miro hic artificio contextit, ut promtior
elabendi forsan ansa sibi detur, ut ut verò se ostentet Gentilium Pa-
tronum egregium, hoc ipso tamen non dum id ex asse præstitit, sed
potius ex eo arguere videtur Simplicitatem ingenii eorum, imo in
Colendo Numine inconstantiam, dum ad qvosvis raptus sese ferri
fuerint passi, Etenim Gentiles utcunque barbari ac rudes, ex vivendi
moribus tamen estimant homines, & professionem eorum, adeo ut ele-
ganter hic Acosta Lib. IV. Cap. V. Certe barbari fidem nostram de
moribus judicant, proclivis quippe est quod vides credere quam
quod audias, & addit: Raro persuadet factis sermo contrarius. Ista
ergo ingenuitas ac solertia in Gentilibus probanda omnino erit, ut non
ita facile, ad mentem Baronis sibi imponi sinant, neque enim po-
pulares eorum continuo iis quæ dicebantur erant assensuri, sed diu
multumque exploraturi primum, tum qvam religionem inculcarent,
tum quidem maximè an dictis facta congruerent, ceu id testimonio
Zaverii cum Japone quodam differentis, ostendit D. D. Hornbeek
in prædict. Tract. & inde longum qvendam sermonis catalogum ci-
tat, qvem ad fert Calveto ex commentariis Italicis Hieronymi Benzo-
nis Lib. II. Cap. XVIII. ubi barbaros cum Christianis acutè disputantes
infert vid. Cap. XIII. Lib. II. Pergit autem ridiculus ille Augur, &
de his ita ratiocinatur. Feliciorem me Archimede qvovis existimavi, cune
ubique sancti perspicere inter plures DEos sive nympha à Gentilibus
cele-

celebrata, Maximum aliquem eundemque optimum Deum, virtute
 omnimoda & pietate ante omnia coli debere. Sed frustrans & haec ipsi
 gloria est quæ palpo nequit non tangi, ut ut enim liber ad excogitan-
 dum fuerit, nihil hoc minus tamen quam vota sua implet, Et posito
 Gentilibus de DEo nonnulla fuisse nota, cum tamen de hoc diver-
 sissima adeo & contraria & dubia multa tradant, relinquuntur omnia
 ea quæ de summo Numine percepert obscura fuisse. Ceu ex dome-
 stico paganorum cumpromis testimonio haberi potest, Debilitate qvip-
 pe Notitia ejus ac ignorantia genuini Cultus ducti, Numen ἀνώνυ-
 μον vocarunt, hoc est ut Apulejus interpretatur Innominabile. Quo
 sensu nullam de DEo haberi opinionem affirmabat Plato iu Parmenide
 hinc quoque D. Dionysius, Numen παντὶ λόγῳ ἄρρητον esse existima-
 vit. Lactantius autem quart. Theb. Comm. fide Hetruscorum refert
 Nympham, cum primum nupta fuisse prædicasse, Maximi Dei nomen
 hominem per naturæ fragilitatem pollutionemque exaudire fas non
 esse; & ut cetera præterea, documentum hujus in sacris facile con-
 sulimus, ubi de Arâ ἀγνώστῳ Θρῷ sacratâ in Actis memoratur. Ita-
 que si largiri par esset, notitiam aliquam in paganis, illa nude appre-
 hensiva ac imperfecta est, quæ qvididitatis dicitur & aliqualis, quum
 secundum qvididativam ipsam ac comprehensivam διάγνωσιν Nu-
 men, ἄρρητον καὶ Ἀρετὸν sit, extra quam Gentili qvidem & Irrege-
 nito non datur nudè à naturâ salutaris de Numine ἐπίλογος ac col-
 lectio, nisi gratiosa revelatione Numen patesiat. Quod ne forsitan sub-
 olfacerent Gentiles etiam erectioris indolis, atque in solentiam co-
 natuum suorum sic Baro proderet, miseric illis callide satis imponit,
 captâ sibi specie orthodoxias, ex sufficiencia confitorum mediiorum,
 quæ à verâ salutis viâ secundum se quidem non deviant, cum in debi-
 to foro expendantur, secundum originationem autem eorum, præ-
 scriptam hic ex intentione Naturalistæ usque ad orcum à sanâ verita-
 te abhorrent, dicit inter plura Numa maximum aliquod Numen, vir-
 tute omnimoda ac pietate ante omnia coli à Gentilibus. Gratam fateor
 hic Novitatem inducit Baro, esset autem optandum ne ἄλλο γένος
 κατηγορίας & aliud genus remi sit. Eqvidem Christiana Religio (cujus alumnis
 gaudeat se accenserí Baro, nisi calumnialis prohibuerit) quæ à tartareo im-
 mundissimarum potestatum jugo & poenali societate per divinam gratiâ
 exempta est, unum àληθινὸν Numen docet, qvod in se summum ac o-
 ptimum

ptimum est, oppositum Diis φανερόντος & λαγομένοντος. Id Numen prae
independente potestate, cultoribus suis vivendi normas prescripsit
quas à naturali jure omni homini indito, tanquam communissimo fon-
te deduxit, illique per peculiares constitutiones superaddidit. Ita ut
secundum has homo quivis, ad obedientiam consummatissimam (jux-
ta quam Numen simul ante omnia colatur) obligaretur, agnita verò
impossibilitate ejus implendi, de promisso illo in verbo servatore qvæ-
si ceptum est, per quem exactiois ille rigor, consummatissimo lytro
potuerit abrogari, atque spe in ejus meritum miser homo, sic demum
salutem animæ suæ, se consequi posse, secundum os Dei creditit, quæ
via etiam illi omnes qui ante πλήρωμα τοῦ κρόνου pie in Domino ob-
jerunt, ad vitam servati sunt. Imminente vero jam dic Christi, omnia
illa συντελεσταν demum conlecta fuere, qvæ prius per typos & præfigura-
tiones varias designabantur, ubi ex merito λύτρος, Benevolentia
patris erga peccatorem ita invaluit, ut intercessione filii, per processio-
nem Spiritus, gratia ejusdem infirmitati suæ accederet, qvæ per ver-
bum Spirituales motus in homine suscitaret, quo fœle præmissa gratio-
sæ illa vocatione, de morte peccati itidem erigeret. Per hanc grati-
am facta insuper collatio virium fidei suscipiendo objectum salvificum,
qvo ipse homo, à reatu peccati absolveretur, atque ut renatus in statum
fidei dederetur, omni naturalium hominis virium cooperatione ex-
clusa, atque ita magis magisque ad Deum fœle homo per hanc gra-
tiam elevat, ut coram eo justus ex fide demum habeatur. Sicque ex vete-
ri homine fit novus homo, intercedente diversa qualitatum ratione qvæ
Renovatio ipsa est, per quam supposita in renato inhærente Sancti-
tate, aptitudo est ad bona opera, qvæ per membra corporis tanquam
justitiae arma peraguntur, & imputatam illam justitiam per fidem, ne-
cessitate præsentiae, tanquam propria qvædam consequuntur, ita demum
pietas suo tenuore valet, ita Charitas suo pretio radiat, nec de hisce
στρατηγοῦ homo, nūc utras sapit, donec de morte illâ peccati, pa-
tri intentione adsurgat. Expediat itaque fœle Baro, qvâ obsequi viâ,
Gentiles summi Numinis Cultui ex debito, (secundum suam con-
jecturam) vacare potuerint; Non licet hic ad vocationem aliquam præ-
cipuum refugere, qvæ utut ratione divinæ intentionis Catholica fuerit
eam tamen dudum Gentiles exosi sunt, neque in raptu quodam extraor-
dinario gloria erit, Deus enim verus eos à quibus non colebatur méri-
to neglexit, dicente Augustino, multo minus Dii illi stupidli quos adora-
runt

runt, Leges aliquas ad bene vivendum præscriberè valebant, dignum enim erat, ut quomodo isti illorum sacra, ita illi istorum curarent facta, loquente itidem B. Augustino Lib. II. de Civ. D. Cap. 10. imo si & conjecturis quid praesto, pessimi illi prius forent, quam isti terribili alia quâ prohibitione id abnuissent. Nihil ergo superest Baroni, aut enim Gratiam approbabit, aut sine gratia omni Christiano improbabitur. Inter plures Deos inquit Maximum aliquem celebratum fuisse, quid si ejus notitia obtigerit inter prudentiores quosdam, Cultus ejus Numinis tamen, ab inferiorum Deorum Religione non erat separatus, quemadmodum & hic inter alios sentit ipse Apuleius, quâ ratione enim rudiores (clarissimos enim illos, sit religio vel nominare) omnes illos Deos, sine perfectione conciperent, qui ipsis apud Deos ac homines alios necessarii viderentur, imo quæ simulacra per Spiritus quosdam INVITATOS non leviter valere arbitrarentur, qvod si ergo perfectio aliqua omnibus, quomodo non etiam præcipua Gentilium vota si non omnibus, interim proximis concrederentur, tanquam optimis, ex quo de Summo Numine aut nihil aut parum saperent, vel ita aut omnes pares erant, aut nullus ilorum verè Deus, ceu hic ratiocinatur sèpè laudatus D. Hoornbeck.

§ II.

Cum ita notitiam Maximi Numinis inter Gentiles firmiter (ex sua sententia) asseruerit Baro, DEorum inferiorum considerationem aggreditur, & hic quidem omni nisu lapidem movet, quo sub officiis quibuscumque ille nihilominus insens Christianus appareat, simulat enim se ea patrocinio aliquo non velle tueri, que longe alias profligaverit, interim hoc se agere non diffitetur, ut erroribus Gentilium excussis, præstantiores religionis eorum partes emicent. Ita iu puto constrictus Baro, neque enim stoliditati Gentilium in omnibus subscribere audet, ne ita forsitan notam Christiani exuat, quam pro signo innocentiae alioquin habere gestiat, itaque in re tam arduâ quid sit tentandum ambigit, jam sub nomine Gentilium (quorum circa foedam Idolomaniam errores mitiori omnino lima studet explanare) Deum summum beatum semper, & à curia interpellationumque molestis immunem degere vitam infert, cui conservandæ beatitudini, id maxime faceret, quod Particularium rationem non habeat, id enim Antiquioribus à toto ovo fuisse, quam ob causam Diis inferioribus, Cœlo & stellis Fixis

præcipue rerum cunctarum sublunarium imperium, administrationemque
 traditam fuisse recte existimarent Gentiles, Sagacissimus est Baro, cum
 principia ac causas tam intricatae religionis expedite adeo est venatus.
 Sed ut partitum illud imperium Astris, de Summo Numine divi-
 nam quoque vim mutuaretur leges simul aeternaque mundi fædera in illo
 descripta fuisse perhibet, Garrula præfagia! Verum hæc solidius deliqua-
 re admittitur, eum per leges istas constantem in natura ordinem se atten-
 disse indicat, quem in rebus ipsis manifestum tum maximè opinatur,
 cum ex naturæ impulsu necessario agere, ita hic callide aliquantum
 sapit, quo majori lapsui locus sit, & forsitan si per otium licuisset, nec
 stenulus aliquis veritatis, hæc invito expressisset, non imprudenter a-
 dedò, dicta ista sive bona censurâ revocasset. Interim spe lactat Gentiles
 & causam pro illis agit, Parum verisimile in persona Gentilium affir-
 mans, Deum summum pro sapientia ac bonitate sua hanc mundi Civi-
 tatem sine legibus, ab initio condere voluisse, hæc facile sub pristino fu-
 co tegeret, nisi ipse quod vere sentiat, manifestet, in his quæ subiungit
 ex simili administrationis Reipublice alicuius, aut Civitatis, ex quo
 optimè colligere licet, quo jure præcipua orbis partes, ab alia re æ-
 qualis dependentiæ, fato tamen aeterno & fædere insignitæ, administrari
 dicantur, eodem quoque iure, hæc res aut dependens orbis pars quæ
 administrat, Numinis rationem præfert, non enim fieri potest quemadmodum Baro ipse scribit, ut à Cælo stellisque fixis simpliciter alio-
 quin hujusmodi actiones (imis vel una Gubernatio partium mun-
 di) penderent. Ita semper à latere incedit Baro, interim quod fini-
 gunt probat, haud sine aliquibus rationum momentis religionem illam
 condi potuisse, sibi persuadens, quæ per tot secula longe lateque viguit.
 Quo ipso fateor egregium fidei sua specimen Gentilibus præstítit, non
 enim vanâ præsumtione, in hunc furorem deductos eos existimat, ve-
 rum si non ipsa Ratione, interim per præcipua ejus momenta, ubi vero
 alia artipere nequit, spontanea quasi libertate Summum Numen sublu-
 narium horum curam ac administrationem Planetis demandasse, ne beati-
 tudo ejus rerum mundanarum, quæ varias ex legesque mutationum vi-
 ces subirent nulloque certo tenore comprehenduntur, volubilitate infesta-
 retur. Sagacior quidem hic non est Baro, vel forte, quod difficile ad-
 modum tam Absurdum Numen ad vitam juvise, quæ mundanæ huic
 Reipublicæ ut decet præsit, nutu, cura, ac prospectione, vel qvia diffi-
 cilé

etile imo indignum fuerit, inter vices tam arduas; Paginis simul non verbo aliquo solatio fuisse, utut sit, haec tamen firma momenta reputat, per qua Cultus isti Numini deferri debeat, sed cachinnum merito movent, quasi affici posset Deus, ita ut in natura ejus fiat aliquid, quod antea non fuerit, patitur enim qui afficitur, & mutabile est omne quod aliquid patitur, hoc autem Deo indecorum, cum naturae corruptae domesticum ac ærumnosum fuerit, ex perfectione Numinis omni modâ facile Gentiles assequebantur. Sed convenienter nihilominus Auguria Baronis, convenienter hic claudi subditi, æqvè Claudio Domino. notabat qvippe Lud. Vives. Comm. in Augur. (præter id quod ipsa vocis origo insinuat) varietatem motuum in Planetis occasionem fecisse Græcis stellas has πλανῆτας nominandi, quasi erratiles, non quidem quod in se ac sua natura sigillatim errent cum moveantur, sed in collatione inter se, ac in respectu ad communem motum, sed ita etiam & nos convenientius, fateor enim Astris imperium quoddam bene concedi posse, quod scilicet in executione ordinis primitus à Deo inscripti consistet, atque beneficio inditæ formæ continuo fese exseret, in quod (coacto licet judicio) ipse quoque Baro ferri videtur, Cum unius eiususque rei, naturalis forme aliquid à DEo summo indi potuisse reatur. Verum satis opinamur, Formam fuisse inditam, & per eam demum operationes, tanquam Principium qvō, & πρωτὸν δεικτὴν. Itaque ne διπλῶς appareat Gentilibus, haecce in favorem eorum revocando qyasi, tantum de Dependentia alicujus disconvenientia (ordine scilicet ad rationem formæ disparem in Astris ad subjectas res) interpretatur: Potuit enim aliquid inquit formæ hujus vel illius rei indi, quod à Cœlesti & Astrorum natura adeo sit diversum, ut huic vel illi individuo vel speciei solummodo sit proprium, sed ita Baro nobis favet, vel enim una haec ratio pro nobis, vñam'istud paganorum propositum disjicit. Atque in hanc sententiam se eo magis inclinare dicit. quod non in hominum tantum intellectu sed in ipsa ejus conscientia, notitia quedam particulares describantur, qua nulli præterea animali ex usu sint. Sed vides quam argutè! cum enim modo in præcedaneis illis simularer indignitatem facti Gentilium ex eo, quod imperium sublunarium rerum, utut mutabilium Astris ipsis indole illis tamen longe inferioribus designarent, haec jam posticus quasi præter labitur, dum diversitatem specificam inter res, præcisa omni notione aut dependentia aut dominii examinat. Et licet aliquando dicat quod res est, neq; non tamen

turpiter se prodit, cum confusionum laqueis undique se & miseros illos captet, inquit: *Dum homini tanquam insigni bujus mundi parti noticie quedam à DEo summo; immediate potius, quam mediantibus celo & stellis inserantur, haud nesesse erit, primas illas rerum naturalium causas à Cælo vel stellis accersere.* Verum ut ut mitissima hæc paganis erint leholia, nauleam tamen Christiano cuivis movebunt, neque patet, qvâ hic audacia, Naturam Baro despiciui habuerit, quam tamen secundum promissa, adeo sublimem faciet, ante intentionis suæ exitum. Sed ut videtur, rem per cuniculos agit. *Hoc libens concederim inquit nempe à Cælo & stellis fixis præsertim, rerum omnium hujusmodi ubique causas, si non proximas saltim præcipuas peti deberi.* Ita rediit ad vomitum, sed neque proximæ neque præcipuæ, lege veritatis inde petentur causæ, nullas non dico, qvid enim de Coelesti influxu, in res sublunares ejusque generalitate statuendum sit, inter cæteros accurate significat Weinrichius Lib. de Monstr. Cap. XXII. pag. 103. ad quem Benevolum Letorem ejam hac vice remittimus; quamvis & hic pro ambiguitate ingenii sui dubitando pergit Baro: *Num leges Divinae in cælo & stellis descriptæ, uti ad ortus ac interitus causas, vel etiam ad media, unde virtus vel vestitus conquiritur spectent; atque sic decreta aeterna circa premia vel pœnas in se contineant, hoc inquit sibi non satis compertum esse.* Quid stultius unquam à Christiano homine dici potuit? patescit facile quanto dolo rem agat, naturæ vel nudæ modo vestimenta detrahere se ostentabat, sed enjam quam augustum illi statuat trophyum! Cui de meliori luto natura cerebrum sanguit, vel manibus prehendere facile erit, qvam hæc sint atrocata & absurdæ. Ne autem inexpibili offensa Orbem Christianum irritet, excipit (nescio an ad prævisam censuram) *Quod rerum omnium Anomalia, à Planearum diversis asperibus, motibus inter se comparatis pendeat, hoc ipso quidem magis habebri potuisse verisimile.* imo bene, cum ipso nihil falsius sit, sed ridiculus merito ille, neque de hoc qvæstio quidem fuit, id volumus nos tantum demonstrat Baro, an naturæ vel sanæ rationis ductu, vel per alia rationum momenta (de quibus ille nimium jactabat) Pagani fuerint aliquando ad Astrorum Cultum obligati? Sed auditâ veritate, mutam gerit personam, in re ardua aliquid statuere non ita proclive ducens. Interim sp̄ vacui Gentiles, in ambiguâ hærent luctæ, perdite se obviā veritatem rejecisse consilij, jam enim rationis lumen applicant, & sic prudentiori compendio. Unum Numen foisse celebra

lebratum percipiunt, jam quoque se misera stoliditate placitum Iusu [Sa-
thanæ, partim corruptæ opinionis luæ lege, ad ineptias illas priores de-
tractos fuisse dolent, imo eximum illud Rationis Privilegium, per
quod religionis alicujus fundamenta, constare aliqua ratione potui-
sent, turpi adeo nequitia sphalmate fese oblitterasse. Hos itidem ac se-
ipsum voto erigit Baro, ingenuè afferens *Ethnicorum sententiam* adeo
sibi probabilem hic videri, ut nullam ex certâ ratione illarum rerum
causam magis idoneam queat adducere. Bona verba quæsol egregie con-
sternatus modo Baro, sed fateor egregio quoque errore surrexit, atque
cum facile persentiscat quamdiu in isto luto haeret, malignam se apud
Christianos censuram non evalutum, itaque ut rigidas istas vices sub-
terfugiat, deprecatur quasi insaniam, cum subjungat: *Hoc solummodo*
dicimus, qvid ergo? an priora revocat? non quidem, nam nisi fallimur,
in aliam mentem (sanam non dico) deduci eum contigit, instamus
autem voto, ut hic ultra fese expediat, imo inquit demum, (nescio
*quo cœstro percitus) Stellas fixas vel erraticas cultu proprio eoque sim-
pliciter divino afficere, ingens mihi videtur error, mira equidem hæc*
sanitas, interim ne datam dextram Gentilibus substrahat, statim
subjicit: Nisi Symbolicus DEi, Dei summi in stellis, stellarum in Heroibus,
Heroum in statuis Cultus olim esset, Gentilium opinionem hic prorsus reje-
cerim, sed quo corde? interim hæc eo certius jactat, quo pleniori feratur
*spe, hæc elitra vota se non habere, Quid enim inquit: Symbolici fue-
runt olim hujusmodi Cultus multæ quis supra adduximus spadere viden-
tur rationes. Sed illas fateor nondum percepí, interim tamen omnes*
recensui, nisi dixerim Summum Numen eâ fiduciâ Astris imperium
suum sponte tradidisse, quo, ut ut ipse his curis fuerit expeditus, per
eorum tamen regnandi laudem, fibi quoque honor aliquis accederet.
Sed ignoscas optime Deus mihi, qvid hic iam turpiter dixerim! in-
terim usurpo Theocriti illud in Bucholastis.

αὐτὰρ ὁ μάντις
ἐκ Θεοῦ Φέρει ποτὶ σῖκον

Semper quidem addendo addit Baro, nunquam tamen ex af-
fe sanus fit, jam Lectori suo hic uti iudicio præcipit, jam eandem reco-
quens cramben, Haud omnia quidem ex Cœlo & stellis fixis simplici-
ter aut a planetis, heic pendere subinfert, Sed Quædam etiam ex arbi-
trio illo, quod hominibus (ex singulari DEi bonitate.) inditur, atque hoc
tum recte Rationi consentaneum esse, tum ex sensu interno satis probari
posse

Posse arbitratur, imò non necessitant illa utut inclinent, Regula Philosophorum est. Per Internum verò sensu m; non Communem illum quod proprie, sed arbitrii nū fallor libertatem intellexit, seu clarior haberet potest ex iis quæ subjungit: Quin & ex arbitrio illo bene vel male impensa, rationem boni vel mali, unde DEus summus de hominibus cognoscat, poti debere existimandum est. Adeo ut licet ex prioribus Principiis malæ pœna deducantur, sed quibus quæso! nisi ab arbitrio male impenso. (Memini enim me negotium hic habere cum Christiano) Ubi reatus, ex somite ejusque sensu in foro gratiæ ex merito non imputatur propter meritum, interveniente tamen hic inquit justitia Divinâ, imò vel sic maximè, illa enim amice semper interveniens lytrum respicit, quo fide apprehenso, imputata justitia præsto est. Sed ne in hilce diu luctari videar, postrema hæc Baroni, vel illa ad oculum ponunt, ex arbitrio enim humano mala culpe accerferi solum vult, malum autem pœnae est id quod huic superadditur, adeoque quæ hujus est proxima causa, illius fit quoqve causa, & quidem re proxima, hic enim non actus ipse (qui ut interveniens concipitur) sed ejus àtaξia attenditur quæ nihil aliud importat, quam ipsum arbitrii hujus abusum, Nisi DEum forte impie voluerit Baro, Peccati Primum movens habere,

S. III.

Firma mihi spes est, hæc risnm quam Fidem potius, à quovis sa-
no sibi conciliare posse, interim ea sicce omnino pede non licet
præterire, cum eo sine à Barone præcipue afferantur, ut Gentilium
circa Religionem errorem si non per omnia tollant, ad minimum le-
niori interpretatione demulcent, & quasi justâ quadam ratione ac ne-
cessitate ejusmodi ἀποστηματι contigisset, approbent; Ne tedium tamen
Benigno Lectori Crepitacula hæc garrula moveant, breviores hic sal-
tim ego lineas pro instituto meo ducam. DE Elementis autem cum res
est, Negat ex illis aequæ ac ex Cælestis que fixis, omnia simpliciter pen-
dere, sed quedam ex arbitrio illo hominibus ex Divina Bonitate indito.
Quasi non sit diversa hic Causalitatis ratio, ordine scilicet ad Elementa
& Astra cum utraque concurrant quidem in constitutionem naturalis
corporis, interim diversimode valde. Sed ut percipio, hæc ad inclina-
tiones quasdam morase refert Baro, quod ex illatione subjuncta de Ar-
bitrio patet, interim ne vel sic hæc convenient, Elementa etenim
utut intrinsecè constituant omne Corpus, non exinde tamen simpliciter
vixim

vim habent in voluntatem ac Arbitrium, nisi per accidens, quatenus ex coalitione partium Elementarium in corpore, certum sequitur Temperamentum, & per illud ut plurimum peculiares affectus, qui quatenus subjacent imperio rationis & voluntatis, mutuum ad hanc fovent intuitum. Sed ne proposito excidat Baro, haec propropto in segetem ritè vertit, cum Elementorum in se recursus & operationes speculatoros fuisse Gentiles perhibet, ex quo Elementa & iorum denique Mundum coli oportere dicarent, spes ergo hic in nudâ speculatione hæret, & subeat sane mirari, qui datam fidem non revocet Baro! cum ita durum (quin dixerim impium) sit pergere, somniat autem, nifallor te hoc ardore in Cœlestem sortem devehî, quemadmodum de Vespasiano refert Svetonius Lib. 8. Cap. 23. qui stulta ejusmodi imaginatione, pariter stupuit. ita sane hic Baro, omine non dispari, per speculations totum Mundum adorabilem videri garrit, sed alba amissi & obtusa crenâ hæc signat; Largior quidem non exigue promotam fuisse Idolomaniam illam, tum per ea quæ in naturâ seu Cœlestium seu Terrestrium corporum observabant Gentiles, tum quæ in aliorum actionibus, quos vel ob domesticas charitates, vel publica facinora & benefacta nimia devotione sunt prolectui, vide Hoornbeck de Conv. Ind. & Gent. ex primâ tamen Apostasia, subducto animis hominum DEo, & in ejus locum in filiis inobedientiae regnante Diabolo, idem quoque miseris illis sui venerationem, cujuscunque generis excogitata forma, primum ingessit, convertens ita pro more callide hominum errores in suos honores, loquente Hipponeensi illo Patre, ex quo permisit filios DEus in Cœxitate cordis sui quum veritatem obriam tam diro conatu profligarent, Ita miseri hi in se habebant quod non videbant, & apud se imaginabantur quod foris viderant, etiam quando non videbant, sed tantummodo cogitabant, dicente itidem Augustino.

S. IV.

QVâ supra serie Symbolicnum illum descripsérat Baro, eadem hæc quoque continuat, ita ut habita ratione tum summi Numinis, tum Astrorum ac Elementorum, accessus fiat ad Semideos & Heroas, quos per Astra proximè coli, supra significaverat. Hic vero cum conjecturis justo prolixior fuerit, obiter hæc solummodo stringam, quo præcipua ad minimum constent. Egit in superioribus, de Arbitrio illo hominibus indito, per quod aut ipsum intellectus attum, quo sensu apud Autos

Auctores vel sententiam vel judicium notat, aut facultatem voluntatis activam Baro intellexerit, ambiguum est, prout vero actiones quædam huic subesse dicantur, ad posteriorem hanc plenior respectus erit ubi indifferentia voluntatis, tam circa speciem actus, quam exercitium, cum ipso hoc arbitrio unum erit, quæ acceptio Theologis orthodoxis etiam arridet, quocirca & Baro attendat se Christianum esse, neque ultra eorum. Quo vero ad intenta redeat, Actionum illarum quæ ab arbitrio humano orum ducunt, Heroes Gentilium in Cælum relatos, vel Praesides in hac vita, vel Patronos vel Mediatorum vel judices post hanc vitam debere constitui, à recepta inter plurimos hodierno die sententia, non prorsus abborrere indicat. Idque ex eo probabile videri significat, quod Heroibus Gentilium ea ipsa propemodum munia, quæ olim divinis sanctisque animis, in cælum receptis, seculie posterioribus, tributa sint. Quod hic Baro obscure, ne crassam prodat insaniam, id Capella Lib. II. Nupt. clarius dedit, Nimirum Heroas sive Huius Mundi illos animas Coelestes, & sacras mentes in Cælo gerere, adeoque sub humana effigie in totius mundi commoda procreaturos fuisse. Jamblicus vero pythagoricus, citante Augustino, munus eorum dixit esse, Custodire animas easque è corporibus solvere, quod quidem à relatione Baronis abfornat, quæ munia Herorum cum animarum, similitudinem quam habere exprobaret, seiphas autem nec prius solvere nec sine custodia servare animæ potuerant. Heroes hos præterea, ab animabus illis diversos plane fuisse (utpote maxime naturæ conditione) Labeo quidam testis est apud Augustinum, si secte novi Anthistius ille, quiquid sit pura hec Phantasmata sunt, & deceptorum vanarum formarum Ludificationes, quæ nihil minus, quam sanæ rationi collimant. Ut vero inter gurgites hos remum pariter ducat Baro, quum neque ex vi motionis aut fiducia aliqua experientia, constare posse hoc dogma censeat, in simplici conjectura positum esse credit, sed quo quæso afflatu hæc prodeunt? si recte memini, non lapsus modo in experientia erat, ad receptas enim inter plurimos sententias citatim provocabatur. Sed de factis illis rationum momentis, quæ hisce subnectit Baro, facile pio animo resignabitur, quo coenatus in re Gentilium supra se factum sum demonstrat. Quis enim inquit Cœlestes, quovis, precibus, votisque veterum ita flexos olim fuisse, scripsit auctor, ut eorum quæ peterent, compotes statim fierent, si quidem addit, quæ ex aeterna legis prescriptis justa & aquaque essent peterent supplices, heic quidem votis precibusque eorum ubique animi, nullus

los dubitaverim (imo vagas quidem animas illas in suitutelam clauso corporis cingi aequum fuit.) sin minus irrita cessisse vota. non Heroibus tamen utpote bene meritis. en quo rem distorqeat! frusta quippe vociferationibus vel clamoribus ullis, vel artificiosissima quavis eloquentia, à Cælo exorare conati fuissent Gentiles quæ iniquè peti viseret DEus Summus. Ita tamen à curis Particularium foret solutus? cura præterea actionum sordidarum? quare ergo non optime hæc provincia benz meritis Heroibus donatnr? Imo jam quidem sui sit compos Baro Verisimile ad minimum rationi esse dicens vota precesque mortaliū, haud ita negleblas fuisse quin à superiori aliquo Numine procurarentur) (imo Heroum cum sententiarum suarum certitudinem, ex legibus aeternis deponmant in re præterea dubia adeo idoneum aliquod haud possit statui medium, quam ut à DEo summo homines hominum sive Patroni sive Judices constituerentur. Ita subdole nomine Gentilium corruptelis his emergit, proprium cum redoleant cranium, & si dissenire aliquando videatur, ex hoc nimirum argumento non satis evinci Gentilium doctrinam. Leviores tamen a nostrâ parte struit rationes, quam ut in omnibus à forte Gentilium discretus habeatur, jam ad pristinam illam resilit cautelam, Dei summi naturam adeo intimam a nobis parum cognitam, utque beatitati, providentieque sue congrua sint opera, ex ingenii nostri dimenso judicare nequeamus. Verum hæc eo certius simulat Baro, quo ipso nemo secretas judiciorum Dei vias propalare magis studeat, jata ea quæ dubia haec tenus censura præmisit, perspicaciōri sensu illustrat, Priora hæc Gentilium de DEo summo beato & à curis soluto, de Cælo Astris ac Elementis dogmata, firma sati validaque existimans cum hæc eorum opinio ex consequentia quædam non ita inepte deduxta sit. Utut vero hic hallucinetur Nos tamen nihil heic statuimus, inquit, quasi ejusmodi simulationis pigmento, fucum suum colorare queat, aut quis quælo plura quam ille aut absurdiora simul statuat. Hic autem Christianorum nifallor prævidet censuram Complurima turpia ab Heroibus Gentilium patrata fuisse, absuram ergo videri, ut munere aliquo Divino dignari queant. nunquam enim credo hanc sanitatem Baroni adscribam, aut si viri verba erunt non alia sane lege apponuntur, quam ut ratio quædam antecedens, quæ ex se, meliori ansa, subsequentem Gentilium exceptionem inferat, cui favebit Baro Peccatorum scilicet, ventia impetrata, Heroibus suis ubi Dii

facti essent, haud minus leges ex re natâ judicariâ; ac Cælo ac Africâ
 fixas aternasq; leges tradi à Deo summo potuisse, neque tamen adhuc
 exorari potuit ut in totum hisce subscribat Baro, ambigit enim num
 vel sic hominum optimi præstantissimique habeantur, quem illico scrupulum
 præcipiunt ipsi Gentiles, ex communi hominum suffragio: (ut reliqua
 persuationis argumenta taceam) inferentes, nullos fuisse tum temporis
 magis eximios aut Cultu quovis inferiori digniores viros. Atque ita pe-
 ne assensum Baroni extorsissent, nisi reposuisset ille (quamvis & id
 per suum) Cur scilicet non damnata fuerint Historie, quæ in Deorum
 hominumque contumeliam redundant, Hæc autem promptius, an ex
 proprio talento, an alieno (puta Baronis) præsidio feroces diluunt:
 Allegoricum aliquem sensum in fabulis veterum subfuisse, cuius expositio
 à Sacerdote omnino baurienda esset. Ita demum dextram Baroni luf-
 furati sunt, adeo ut hec non ultra repugnet, pondus autem verbis Gen-
 tilium addere visus est hisce: vix aliquid aliud ita ridiculum, aut fa-
 tuum insipidumque vel imaginari licere, nisi sub tegminibus fabula-
 rum illarum aliquid nuclei lateat. Sed quo Christiana meus absurdio
 huic prætextui occurrat, quid? si nudâ ac simplici veritate (quam æxgoos
 ejusmodi verborum sensus non infueasset) rem religionis proponi de-
 bere affirmaret, nonne & id paganus æque proficuum, recte rationi ma-
 gis congruum, atque sic (qvod rei caput est) DEO gratum existima-
 retur. Baro quidem per minum magis quam assensum hæc replicat?
 Qæc scitu digna essent apertissime doceri debere. Verum dulcius & ille
 ardor soperitur, cum enim reponant illi, (ex suggestione Baronis quamvis)
 Praclarissima quævis religionibus eorum inesse, oximia de Diis suis nar-
 rari, Hisce fidem adhibendam esse, reliqua vel tanquam dubia in medio
 relinqui, vel saltim ex auctoritate Pontificis Sacerdotalisque Collegii af-
 seri dehere, atque ut in hisce solidius se se confirmare possit Baro, ra-
 tiocinio eorum inductus, omnino sibi persuadet: Credendum esse iis
 omnibus, que à fide dignis, circa res quantumvis miras, priori quovis se-
 culo gestas patrantur. Rudis præterea ac temerarii hominis indicium esse,
 ea tanquam falsa respuere, quæ ita fieri potuere, & in DEI Summi glo-
 riā cederent. Profanis demum historiis suam fidem, sed divinus longe
 certiorem adhibendam esse. Hæc achillei hujus argumenti vis tantum
 apud Novatorem potuit, ut hisce placidissime acquiescat. Interim (ut
 de

de primâ illa ratione hoc moveam) contraria sâpe Baro professus est, ita pag. 195. 196. Lib. de Veri. Rel. Instinctus naturales sive notitia communes, à se ipsis unice fidem obtinent & supra rationem b.e. (ut D. D. Musæus interpretatur) discursum credi postulant. & paulo inferius in id redeat omnis Scholarum disputatio inquit, ut constet ex quâ facultate probant, suas quas afferunt sententias. Imo ultra facultates in revelationibus sapere vix tutum arbitratur, hæc passim alibi quoque ingeminat, adeo ut ad morem tergiversantium, nunquam satis sibi constet, ita quoque Revelationes illas quas modo credendas omnino obtulit (nescio an ad præmissam sc̄ urgentem quasi repetitionem nostram, an occulto aliquo stupore, hausto ex autoribus illis undique quæstis) miro hic itidem exilio proscriptit, eas non nisi Semisomnia Sacerdotum crocitans, Quæ figmenta quum non aliunde fere, quam ex Sacerdotia alicujus singulari testimonio asserta esse deprehendisset, inquit baud ejus momenti sibi videbantur, ut solidum aliquem fiduci Articulum Gentiles inde astruerent (Quæ seqvuntur autem NOTITIAS Communnes cum primis evehunt) Neque ut a Porismate aliquo quod ex recta communione ratione deducetur esset, descenderent. Ita crudeli admodum instituto in veritatem scripturarum surrexit, & Orthodoxæ religionis fundamenta petiit, per quæ eruditii sumus, Quicquid scriptura loqvitur revelatum esse per spiritum nobis, in se autem verum infallibiliter cum divinitus sit inspiratum, quibus doctrina de Notitiis Communibus ediametro opponatur, cum mysteria omnia supra rationem, ex sua ruditate improbent verbum autem sit σοφία οὐσία μηδένειω 1. Cor. 11. Utut impegerit hic in Orthodoxiam Baro, eximiioris tamen curæ foreatur, si quæ juxta hæc iniquæ in Gentilibus reprehenderit pingviori votu expugnet. Libere adeoque fassus Gentilium circa eos qui vere essent Heroes Doctrinam baud ita pingue aut peregrinum sonare, ut non aliquid pulchri eximiique alat, rationem autem hujus addit: Neque pigri sedere, vel nude contemplationi se totos dedere vel tangram insiles hujus mundi de partis res mortalium, unde originem duxerint negligere putabantur sed ea ubique procurare, que tum naturæ eorum convenientia, tum Diis hominibusque grata essent. Imo quid de hisce ingenue seueritate Verbo se declarare velle indicat, vix scilicet alius utilius, aut quod vero similius esset inter Gentiles dogma se invenisse; (quam nimicrum hoc

de Herorum Cultu) utile hoc exclamat cum pramia virtutum, vero si-
 mile autem cum immortalitatem anime sanciat. pudet me sane modo,
 impia & sordida haec Baronis auguria sanis sensibus insinuare, &
 quælo! quo intuitu? præciperet unquam sans ratio, id pro Numine
 haberi, cuius non est infinita potentia, majestas eximia ac omnimoda
 perfectio. Verum excipit: DEum summum curam particularium ita
 Heroibus non commisso, ut seipsum debito honore & gloriâ fraudaret,
 Vel ut alium præter seipsum invocari fineret. Quo ergo divinus ille Cul-
 tus Herorum? quæta tantopere hic commendat Baro, dicet eum Sym-
 bolicum solum esse in ordine ad Summum DEum, regero, Sym-
 bolis ejusmodi DEum non opus habere cum in rebus tantum eventi-
 tis soleant requiri. Notitia autem Perfectissimæ Essentie DEi sine his
 satis obvia est, imo potestas DEi immensa, immediate per opera mutu-
 di colligitur, & ex inspectione creaturarum firmiter possidetur, adeo
 ut merito γνῶσιν Φανερὸν sit, secundum verba Spiritus, quid ergo ju-
 vabit per ejusmodi Symbolismos, imaginaria cura Numen quæsivisse,
 quasi DEus T. O. M. pensa cogitationum mortalium non aliter asti-
 mare posset, quam ex huiusmodi devotionis specimen erga creaturam,
 (debuissim dicere Heroas) qua unquam momenta divortia haec Cul-
 tus edicant? sit id volupe omnino Baroni probasse, quod sufficiet
 hic, & maximè spectatur. Ad ultimum addo illa, quæ Callisthenes a-
 pud Arrianum eleganter dixit, eitante Clarissimo Vossio lib. I. Cap.
 XII. Si Reges indignarentur aliquo honorem alteri regium exhibente,
 quam regi, multo magis indignabitur DEus, si divinus honor ejusque
 pars tribuatur non DEo. Ut nihil de ὀμονοματε ista Herorum ac Astro-
 rum moveam, quid de Cultu Herorum sub nomine siderum Baro tan-
 dem statuat sequentibus ad ungjem dat: Non parvum exinde ad virtu-
 tem stimulnum suffigi Quidvis enim preclari inquit vel ardui facili
 attentarit homo, qui non caput tantum, sed nomen ejus etiam astris in
 ferri posse crediderit (imo fide hic opus maximè) agmen vero claudit
 hisce: Licet Heroicos tamen honores illis, per morem veterum concedi po-
 tuisse haud abnuerint, ut homines ita ad virtutem excitarentur. Haec
 autem omnia pro pietate ea quæ quisque pollet, debitâ quoque limâ
 censurari haud diffido.

Quamvis merito in omnibus illis, quæ toto hoc Tractatu de Religione Gentilium prodeunt, ex proprio capite arguendus fore Baro, callide & versate tamen, nomini Gentilium, plurima ad scribit, quo ferociam censuræ cautius evitare possit, perfaadeat autem sibi benignus Lector, vigili omnino conamine Baronem hoc egisse, ut formata Religionis Gentilium interpretandi conniventia eo reduceret, ubi in promotionem instituti sui leniorem Commentarium ferre valeat, ita cum de Subcoelestibus Diis, Dæmonibus puta Laribus, Lemuribusque eorumve cultu apud Gentiles differit immane quantum! Isplum Gentilium tintura infucare studeat candida, utpote Deos hos anticipitis suisse naturæ, coli debere sacrificiis ne nocerent, aliter ignominiam DEo Maximo suisse illatam si malorum cause ab eo accerserentur genuina autem ejus supra hæc centura talis est: Cauta hoc omnino factum suisse, ne alias forsan à Diis illis Sub Cœlestibus ledarentur. Interim eum ea coacte utut reprehendere debeat, Hisce majestatem DEi O. M. ladi, cum suos ille farisneret possit existimat. Ignominiosum insuper Gentilium institutum suisse cum DEo militarent, in aliena autem castra transfugerent. Id tamen quidem, quemadmodum & illud. Nihil sine permissione divina à Dæmonibus fieri posse. Id Deo laus! ex bonitate divina omnino expectare licet, Ista autem Baronem verius somniasse, quam attenuum dixisse, palam fit ex illis quæ subicit: partim per ζύγησιν Quis commercium aliquod inter Dæmonas & humanum genus ostenderit: imo proh dolor & Spirituale & corporale. partim per συγχώνευσιν, Incolas quidem aëris etheris, & orbium cœlestium dari prorsus concedo: jam quoque per ἀμφισβήτησιν Sed cuius naturæ sint, aut quomodo propitiari debeant me latet. Ultimò ut & id pro innocentia Gentilium addat, Errotes illorum inter callida Sacerdotum inventa numerat, sive ut Sacrificia ea abligurirent, sive ut populus ad religiosam aliquam formulam, ea ratione obstringeretur, atque hæc in rem eorum fatetur se dixisse, quatenus ea conjectura assequi potuerit. monstrosa autem hac sarcasmata, in DEum Summum & universam pietatem, uti prorsus impie concessit Baro, ita pio magis ardore, a fano qvovis ea prorsus confutatum iri sumus certiores.

MOMENTUM TERTIUM RITUS

Cultus Gentilium Expendens.

§. I.


 Um tumido omnino gutture innoeentiam ac sanctitatem Religionis Gentilium Baro ita ebuccinasset, ad Partem Tertiam, quæ est circa Ritus & sacerdotales sanctiones prorexit. Qvum vero hæc integrum volumen postulent, in illo explicandis diutius se morari renuit, tunc obid potissimum quod præcipuas rituum illorum partes, in iis que supra adduxisset explanaverit. In quantum itaque verbis suis constat Baro datam hanc allegationis ansam nos cù ratione arripimus, ut per momenta saltem breviora Partes illas Benigno Lectori sistamus. Contendit (ut per omnia visum) impie, absque ulla Christi & Evangelii ejus notitia Gentiles solo Naturæ instinctu non minus sancte pieque vivere quam mundum & mundana omnia contemptui habere posse. Idque sane magno cum præjudicio Christianæ Religionis, utut stupenda enim præstata fuerint opera à Gentilibus saltem senioribus, cum quibus Christianorum quorundam vita ex æquo conferri non possit, manserunt nihil o seculis isti mundani & in cogitationibus suis *animales mere*, ex quo cum spe melioris boni carerent (quæ utpote per gratiosam revelationem patet) necesse fuit spe illos alterius cuiusdam mundani boni id egisse, ceu egregie habet Episcopius Comm. in 1. Joh. 5. ut Partes autem illas sigillatim ut ut breyiter expendamus; in antecessum est monendum, non esse illas eius valoris, ut ex se salutarem quendam Cultum exhibere queant; in corrupto sc. jam naturæ foro cù reliqua enim integritate suam post lapsum defectionem sunt passæ, adeo ut supersint rudimenta quædam tantum, in Ordine ad primævam plenitudinem, misere turbata. Primo autem loco MENTEM inducit Baro, quam definit per Rectam Rationem ex quâ justus religionis delectus habeatur, & ex præscriptis sancta vita, per quam etiam spuriæ adulteratasque doctrinas respuere possint. Ex hæc propriò, Quinque istos Articulos quos circa primum momentum aliquæ rationes tangere viu sumus, profluxisse autem, quibus tanquam deaurato cuiusdam

dam cardinali totam religionis sacrae molem inniti opinatur. Ita Catholicas suas veritates nimis evicit, ex quo facile colligere est, Revelationes eum tanti quidem non habere, ut naturae vel rectae ratione adaequet; præterea si additamentum quoddam ad Communes Notitias permittat (in quo tamen candide sibi cavit, ne rotunde sua religioni aliquid accedit, quod formam ejus vitiaverit) id omne ex auctoritate Sacerdotum, &c. insipidis quibusdam craniis expectat, quum autem in ampliora proripiast se Novatori spes, quam hic ceteroquin & rei & veri habitudo sinat, nec proficua magis vices Gentilibus vovisse sibi est visus, quam cum sufficientiam Veritatum istarum Catholicarum tam statuisse firmiter, ut certe additamenta ex revelatione, non nisi cum conditione necessaria fecerit. Sed pri facile de Viro censuram dabunt,

S. II.

VIRTUTEM proxime subjicit, utpote quæ bonæ mentis genuina sit propago, hanc partem vero ut dignè describat, testimonia ci-tat Ethnicorum qvorundam, qui per virtutem beatitudinem compani, caelos adiri, ac hominem DEo conjungi posse affirmarent. Ceu Platon. Theat. Ficinum Comm: in conv. Ciceron. Lib. 2. offic. Sene-cam proœm. ad quest. Nat. juxtaque hoc à Gentilibus honores vir-tuti habitos repetit, ita mirum sane, in tenebrarum hoc errore adeo stupidum Herbertum ut cum fundamenta Notitiarum suarum Chatholicarum, aliunde nequeat petere, trabes citet & lapides. Imo tam ineptis hic fluctuat Baro judicis, ut per viam causalitatis Partes has rituum omnes aulus fuerit ex se invicem deducere, tanquam *Virtus* aliud quid esset, quam pietas, Concordia &c. quamvis quidem dari possit, ejus notio abstracta, fundatur interim in speciebus subjectis, sed nisi me omnis falluat, toto conanane id agi hic Baro ut immensos undique partium harum aggeres, in favorem instituti sui convolvat, ex quo & hic dabium satis, quem Divinitatis eximium radium per vir-tutem intenderet, sed ut de vestigio descendam, pergere in his referet, Imprimis vero Pietatem à Mente ac Virtute educi ratiocinatur, neque sine illis Pietatem aliquam dari, quippe ait ubi Mens vel recta ratio non adhibetur falsum Numen si e statuere sive colere proclive est. Fatendum quidem est proxime ad DEum, ut primam causam naturalis Lu-minis, accedere facultatem hominis intellectivam, quæ medii rationem habet, & quidem quoad iustitiam Notitiam sola, per eam vero Cultus

ex aſſe demonstrati nequit, priusquam exterrā contemplatio creaturā
 rum superveniat, unde patet, rationem in hisce non agere ſolam, niſi
 quatenus per extēnum mundi ſcrutinium excitat, exſe ergo nihil
 minus ratio quam id elicit, quod poſtmodum ex mundi intuitu, de o-
 mibus rebus percipit. Subjungit hisce Concordiam, quam mentis,
 pietatis ac virtutis cercissimum effectum facit, eara vero à Pace ita diſtin-
 git, ut Concordia respectu plurium inter ſe diſidentium Pax respectus
 duorum tantum dicatur. Verum leviora hæc ſunt quam nt ea periculi
 amem. Concordia adnequit Pacem & Quietem, ſed qvo quæſo in-
 tuitu hæc Partes de virtutis ratione participabunt? ſpecimen potius adia-
 Phœnix ſiſtunt. His autem Pudicitiam aſtituit, eamque conjugalem
 tantum. Atque huius porro ſuperaddit Fidem, quam Divinis honoribus
 cultam omnino fuſſe memorat, id tamen non ſub eā ſignificatione quā
 a qvibusdam Theologis ſoleat accipi. quod quidem & largiter nos putao-
 mus, nibil enim minus (ut verbis iuſtam Baronis) Gentilibus perſua-
 ſum fuit, quam ut ex fide aliqua cœlos companare poſſet quispiam. & ad-
 dit ille: Niſi virtutes omnes, cum ſumma conjuncta pietate praarent. Ita
 minus ſalva Novatori circa fidem eſt ſententia, neque mirum eos Theo-
 logiſtros ab eo dici, qui ex ſola fide, Salutem dari tradant. Verius eo de
 nomine participe, qui Theologus melius non novit Heriberto. Sed
 quamvis & hic egregie de ſe ſpondeat, ſi non in omnibus in multis
 tamen ſui immemor erat, dum fixo intentioni ſuſ termino, qui SALUS
 Gentilium fit, de ea tamen non omnia ex aſſe afferat, Haudquaquam
 dicit, ab illis fides tanquam virtus Theologia ſed Civilis & humana
 intelligebatur, unde pačta ſervarentur, ſocietates & ſedera inirentur,
 ac commercia ſtabilirentur, hæc eo tutius dūbio procul fatetur Baro, quo
 abunde magis eſt perſuafus lacunam hanc in fide, reliquas Partes
 ſupplere largiter, cum mutua vi dependentia ſe invicem adſtruant,
 unamque ferant manum. Christianum eſt putare collata cœlitus fide,
 reliqvas facile Probitates eluſcere, non vero tam preioſam fidem ex
 rudimentis illis virtuoforum Habituum generari, qui in ſe alioquin de-
 biles valde ſunt, vel quā ratione virtutes aliae Fidem ex ſe eliciant, cum
 in illis ipſis omnis ἀκριψη deficiat. Accedit porro Baro ipsam SPĒM.
 Ubi Ciceronem Tusc. qv. Lib. 1. & 4. allegat, qui ſpe immortalitatis duxit
 Heroas, ſemetipſos morii obuliffe, & cœlum conſecutos fuſſe, memorat
 acutiquam verò id per Chatholicas illas Noticias quemadmodum Baro ele-
 gante;

Ante somniat, alia quippe erat spes, quæ in suppliciis ac morte ipsa Hera
 illos sanctos susi inuit. addit Baro: adeo ut spes firma illis fere idem ac inter
 nostros fides & fiducia significaret. Id supra quoque voluit, cum fidem per in-
 ternam spem definiret. DE objecto autem spei hæc habet: Obiectum
 spei inter Gentiles fuit vita hæc nostrâ beatior, quæ etiam ita homin
 infixa est, ut neque ex morte ipsa tolli indicitus videatur, donee ani-
 mam ad ultimam felicitatem perduxerit. Imo & maxime in morte
 juvat spes, dum post mortem impletur, pergit autem: modo faculta-
 tes nobis insita, suo muneri non desint. Hæc quidem in alio Tra-
 statu prolixius agit, ubi nihil in veris admitti posse censet, nisi quod
 attestantem in nobis facultatem aliquam habeat. jaciantur inquit ali-
 cubi revelata veritatis fundamenta, quæ paucorum tamen capti
 subiiciuntur, necessaria in universum esse nequeunt, in omni autem
 controversia in id rediri par est, ex quâ facultate probas. Hæc cum
 veritate omnino absonta solide pro me refellit D. D. Musæus Disp, I.
 cont. Herb. quem consulas hic Benigne Lector. Terminus totius spei
 Baronis cum describitur: ille modo libertatis modo salutis modo fa-
 licitatis nomine venit, de quo verius sane huc usque vota fecit Baro,
 quam cum fructu docuerit, ut Libertatem prætereamus, de quâ non per
 egrina adeo præfigia extant, salutem expendamus quam (ad veterem
 morem) ut Deam à Gentibus cultam fuisse narrat, ejus autem fe-
 rix instituerentur, quoties quis salutem DEam nominasset. Macrob.
 lib. I. sat. 16. imo infra addit. colebatur ut salutem daret. Alia ergo
 fuit à salute data. Felicitatem demum accedit, quam à beatitudine ea-
 tenus distinguit, quatenus illa ab externa aliqua causa, hæc ab inter-
 nis animæ actionibus proveniant. Verum luxuriat & hic illa sagacitas,
 quam in reliquæ intentionis suæ progressum conferre Baro opus habu-
 erit. Atque hæc Partes illæ rituum erant, propter quas dari ad censum in
 cælum Antiquitatem innuit credidisse, de quibus ita raptim.

S. III.

SEqvuntur ea, quæ (secundum vota Baronis) homines aberrantes in
 rectum reducant tramitem, erroribusque simul medeantur. Cujus mo-
 di sunt Expiationes & Lustrationes veterum, sine quibus (ut Baro
 vult) neque crimine neque poena solutos semetipios arbitrarentur.
 Ut varia illa ἀγνοητῶν & expiationum genera taceam, quæ apud
 veteres utramque facile paginam facient, tantum quæ fuerit sententia

Baronis circa hæc lubet dispicere. In frontispicio autem illam offendimus. *Sensum vitiorum sive peccatorum suorum habuisse Gentiles*, haud aliter ac nos tristis nulli dubium esse existimamus, sensum quidem malefactorum, per dictamen conscientiae accusantis natura inferri palam est, distat vero ille per ingens intervallum à lana Pœnitentiâ, quam homo suis viribus nequitquam præstabit, nisi datum id fuerit ei de celo. At inquit Baro Peccata vel ab ira, vel à Concupiscentiis pravis, vel ex consortio sceleratum hominum, vel ex imprudentia sive ignorantia Mali, vel ex communis fragilitate humana deduci credebant, regero, hæc omnia per aliquod prius adhuc debent demonstrari quod revelatione, non ratione, gratia non natura constat, itaque ut videt se Baro effugere non posse, revolvitur ad hoc: *iisdem præcipue virtutibus, quies nosmet utimur, Deum O M. fuisse invocatum, eandem quoque pœnitentiam (quam certissimum gratiae Divinae signum esse agnoscit) in illis sive ingeneratam interne ex sensu peccati, sive infusam cordibus eorum à Deo fuisse.* Fatemur, cœlestem Gratiam Gentilibus modernis quoque ut toti mundo, in gratiofa illa ac universalis vocatione obtigisse, quod autem spiritui per verbum operanti, obicem ultro posuerint illi, nobile illud depositum exinde juste ablatum esse, jam vero occæsatis non restitutum universalis Divinae Gratiae nil præjudicabat. Sed quo colophonem auguriis addat Baro, Partem illam ultimam sinceritoris religiosi Cultus Gentilium stringit quæ est de Præmio & Pœna, ubi quid de loco præmii & Pœnae habeat, de Gentilium Hierarchia, aut saeris Abstemiis eruditus facile Lector, ex chartis ejus domesticis colliget, interim me summam operi imponere manum & occasio- nis & instituti jubet lex. Atque ex hisce omnibus Benigno Lectori facile constabit, sub quâ insidiosa specie, Baro Christianum orbem, à clarissima luce Evangelii ad densissimas coœcæ rationis tenebras abducat, huc quippe omnis ratio conatus ejus tendit, omnes theses ac subsumtiones collimant, ne tamen omne nomen Christiani exuat, non omnem quidem religio- nem in natura suspendit, quin partes ejus alias etiam Gratiae tribuerit, (non quidem ut revelatione inititur sed quatenus intra Notitias sub- sistit communes) Quid restat ergo, nisi ut pro parvo illo fidei coœtu vota fundamus calida, quo perpetuâ coeli gratia vigeat, continuato favore perduret, ac contra inimicos, delirantium qyorumvis insultus, ad messem usque triumphet! sic fieri ut retundantur impetuola plurium cona- mina; Zelus ille satanicus in latrocinium fidelium, impugnetur, immo Captiola hæc Baronis machina tandem eat pessum!